

**SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET RAMSÅSHUVUD I
LJUNGBY KOMMUN****A ALLMÄN BESKRIVNING****1. Administrativa data**

Namn: Ramsåshuvud

Objektnr: 07-1389

Kommun: Ljungby

Församling: Agunnaryd

Läge: I norra delen av sjön Möckeln, 6 km sydost om Agunnaryds kyrka

Areal: 268 ha

Fastigheter: Del av Ramsås 1:1, 4:1 och Åshuvud 1:1.

Förvaltare: Skogsvårdsstyrelsen Jönköping-Kronoberg

Ekonomisk karta: 4E 7a - 04470

Riksobjekt nr: NR007011 - Möckelnområdet (naturvård)
FG2 - Möckelnområdet (friluftsliv)

Natura 2000, områdeskod: SE 0320216 - Ramsås
SE 0320221 - Åshuvud

naturtypskod: *9020-boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (25,2 ha)

3130-oligo-mesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller annuellt vegetation på exponerade stränder(156 ha)
9010-västlig taiga(11 ha)
9070-trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ(2 ha)
9160-ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ(7 ha)

2. Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att bibehålla och utveckla den mångfald av olika naturtyper som förekommer inom reservatet i form av en mosaik av ett välhävdat småskaligt odlingslandskap, ädellövskogar, blandskogar, öar och strandzoner samt vattenmiljöer så att organismer knutna till dessa miljöer kan leva vidare och öka i mängd. Naturvärdena i området är främst knutna till lövskog med rik lundflora och äldre grova ädellövträd, välhävdade betesmarker, öar, strandzoner samt vattenmiljöer. Goda livsbetingelser för den hotade fiskarten mal (*Silurus glanis*) samt för fågellivet skall bevaras och förbättras.

Allmänhetens möjligheter till rekreation i ett naturskönt område skall främjas i den utsträckning det är förenligt med bevarandet av naturvärdena i reservatet och med hänsynstagande till pågående jordbruksdrift och boende i området.

3. Beskrivning av området

Natur

Ramsåshuvud är en udde och flera öar i nordöstra delen av sjön Möckeln. Naturen i området är en mosaik av olika naturtyper. Här finns lövdominerad blandskog, lundartade lövskogar, ett småskaligt och ålderdomligt odlingslandskap samt en mängd öar och vattenområden. I området finns gott om gamla träd, död ved, hamlade träd, små gräsmarker, brynmiljöer och långa strandzoner.

Datum
2005-12-19Ärendenummer
511-830-03CC

Området är ett känt utflyktsmål på våren för den stora mängden blåsippor. I områdets centrala del finns en badplats.

Möckeln är en oreglerad sjö vilket gör att naturliga vattenståndsfluktuationer förekommer. Möckeln sänktes på 1850-talet med hela 1,85 meter och den gamla strandlinjen syns tydligt i form av en stenig vall utmed sjön. Landvinningsmarken är mellan 10 och 20 meter bred.

Sjöns grunda bottnar inne i skyddade vikar och Helgeåns videbevuxna åkanter utgör lek och uppväxtplatser för den hotade fiskarten mal(Silurus glanis). Helgeåns vattensystem utgör ett av Sveriges viktigaste områden för malen.

Berggrunden består av gnejs med ett stort inslag av diabas som sticker upp över omgivningen på grund av bergartens avvikande vittringsbenägenhet gentemot omgivande berggrund. Berggrunden ger upphov till en rik flora.

Naturtyperna fördelar sig på tre olika huvudtyper:

I norra delen finns en lövdominerad blandskog på magrare mark. Trädslagen utgörs av ek, asp, björk, tall, gran och smärre förekomster av hassel och lind.

Områdets centrala delar består av en stor sammanhängande lundartad lövskog på rik mulljord. Marken har tidigare brukats som äng och åker. Trädskiktet är nu mycket heterogent där de äldre träden utgörs av ett stort antal gamla fd hamlade lindar och stora spärrgreniga ekar. Den yngre trädgenerationen består av ek, lind, ask, alm, lönn, björk, asp och klibbal. Buskskiktet domineras av hassel. Markfloran utgörs av en rik lundflora med mycket blåsippa och skogsbingel. Exempel på andra lundväxter är ormbär, vårärt och underviol. Skogen har en artrik, epifytisk moss- och lavflora. Även marksvampfloran är rik.

I södra delen, på Åshuvud, finns ett småskaligt odlingslandskap där löv- eller blandskogar förekommer tillsammans med små öppna lyckor. Vissa delar utgörs av sjösänkningsmark där granen dominerar. I området

bedrivs ett extensivt jordbruk med ett svagt bete. Odlingslandskapets strukturer är välbevarade. De fd ängsyterna är skogbevuxna och de fd åkeryterna hålls öppna genom bete. Gamla fd hamlade lindar förekommer. Skogen är mycket mångformig både med avseende på trädslag, ålder och struktur.

Öarna i den sydligaste delen av området domineras av barrskog.

FÅGELLIVET

Området är värdefullt för fågellivet. Viktiga miljöer är ädellövskogsmiljöerna, det mosaikartade odlingslandskapet med många hålträd och sjön med den stora mängden öar och skär. Den rödlistade arten mindre hackspett (*Dendrocorpus minor*) förekommer. Även den rödlistade arten mindre flugsnappare (*Ficedula parva*) har tidigare noterats. Fiskgjuse och lärkfalk häckar. Vidare kan nämnas storlom, skäggdopping, grågås, drillsnäppa, stenknäck, kattuggla och större hackspett.

MAL

Helgeåns vattensystem utgör ett av Sveriges viktigaste områden för mal (*Silurus glanis*). Grunda vikar med riklig vegetation och videbuskage i strandzonen utgör viktiga uppväxtbiotoper för malen. Om malen leker ute i sjön är fortfarande ovisst.

FLADDERMÖSS

Området har en värdefull fladdermusfauna. Viktiga miljöer är det mosaikartade odlingslandskapet på Åshuvud samt strandområdena upp till Ramsabackarna. Arter som är påträffade är vattenfladdermus (*Myotis daubentonii*), nordisk fladdermus (*Eptesicus nilssonii*), gråskimlig fladdermus (*Vespertilio murinus*), stor fladdermus (*Nyctalus noctula*) och dvärgfladdermus (*Pipistrellus pygmaeus*).

DJURLIVET I ÖVRIGT

Djurlivet i övrigt är inte inventerat men känt är att flera stora grävlinggryt förekommer och hasselmus är vanlig.

MOSSOR OCH LAVAR

Kryptogamfloran i området är artrik. Bland epifytiska lavar och mossor kan nämnas platt fjädermossa

(*Neckera complanata*), koralllav (*Sphaerophorus globosus*) och dvärgtufs (*Leptogium teretiusculum*). De förstnämnda arterna hittas företrädesvis i äldre skogar och används av Skogsvårdsstyrelsen som signalarter vid nyckelbiotopsinventeringen.

På ek och lind finns lunglav (*Lobaria pulmonaria*) och på gammal ek tunn flarnlav (*Hypocenomyce frisia*) och sotlav (*Cyphelium inquinans*). I området finns också fler av de arter som brukar uppträda tillsammans med lunglaven exempelvis grymig filtlav (*Peltigera collina*), klippfrullania (*Frullania tamarisci*) och fällmossa (*Antitrichia curtipendula*).

SVAMPAR

Bland svamparna skall den rödlistad lindskålen (*Holwaya mucida*), som uppträder på grenar av omkullfallna lindar, nämnas. På lindved växer också de mindre allmänna arterna lindskinn (*Peniophora rufomarginata*) och broskkrös (*Exidia cartilaginea*) medan man på annan lövved exempelvis hittar västlig rostticka (*Phellinus ferreus*) på ek, hasselticka (*Dichomitus campestris*) på hassel, röddyna (*Hypocrea rufa*) och vårtplätt (*Peniophora rufa*) på asp. Också på lövved förekommer en rad naturvårdsintressanta arter såsom vittagging (*Irpex lacteus*), kantarellmussling (*Plicaturopsis crispa*) på hassel, stor pipklubba (*Clavariadelphus fistulosus*), tvåfärgsskinn (*Laxitextum bicolor*), senapsskinn (*Megalocystidium luridum*) och hasselfrätsskinn (*Vuilleminia coryli*).

Den lilla spinnfingersvampen (*Lentaria byssiseda*) som märkligt nog växer antingen på barrförna eller, i fuktiga lägen på ekstammar, finns i området. Arten är ovanlig och uppförd på rödlistan. I området finns också andra vedsvampar som vårtnästing (*Diatrypella verruciformis*) och ekknotterskinn (*Hyphodontia quercina*).

Bland marksvamparna skall i första hand kantarellsläktingarna svart trumpetsvamp (*Craterellus cornucopioides*) och kruskantarell (*Pseudocraterellus undulatus*) nämnas. Dessa båda arter trivs på goda jordar och växer gärna under ek, hassel och asp. Båda arterna är mindre allmänna. Nämnas bör också mandelrisk (*Lactarius volemus*) och den långfotade rök-svampen (*Calvatia exipuliformis*), svartkremla (*Rus-*

sula nigricans), trattkremla (*Russula delica*) och på multnande exemplar av de båda kremlorna stoftkremling (*Asterophora lycoperdoides*) och gråkremling (*Asterophora parasitica*). De båda kremlingarna är mindre allmänna eller sällsynta.

En anledning till att svampfloran i området är rik, är att träd- och buskskikt består av många arter som kan erbjuda många olika lämpliga miljöer för såväl mykorrhizasvampar som för vedsvampar.

KÄRLVÄXTER

Naturvårdsintressanta arter som karakteriserar området är lundväxterna blåsippa, skogsbingel, vårärt, storrams och underviol. Bland arter som är knutna till naturliga gräsmarker kan nämnas ängsvädd, svinrot, gökärt, knippfryle och vårbrodd.

Kultur

Hela området är ett kulturlandskap som vuxit eller håller på att växa igen. På 1950-talet var stora delar av området åker som nu håller på att växa igen. Mellan de små åkerytorna finns ädellövskog som tidigare brukats som äng. I områdets nordostligaste del finns en registrerad fornlämning i form av ett gravröse med flera älvkvarnar på stenblocken.

Friluftsliv

Området är värdefullt för friluftslivet. Det är mycket välbesökt om våren då den stora mängden blåsippor blommar. På de sk Ramsabackarna finns en kortare strövstig anlagd. Badplatsen är välbesökt. Hela Möckelnområdet är av riksintresse för friluftslivet.

4. Tillgänglighet

Området nås lätt från vägen mellan Lönshult och Ramsås som leder fram till en rastplats med parkeringsmöjligheter och badplats. Det är ca 2 km från allmänna vägen mellan Liatorp och Ljungby (väg nr 124).

5. Känslighet för slitage och störningar

Området är i branter relativt känsligt för slitage. Området hyser ett värdefullt fågelliv både på fast-

landet och i områdets vatten/ö-områden som speciellt under häckningstiden är känsligt. För övrigt är området inte speciellt känsligt. Reservatet går på flera ställen nära bebyggelsen och hänsyn till de boende i området skall tas vid nyttjandet av reservatet.

Besökare bör ledas till iordningställda stigar för att minska påverkan på djurlivet och för att undvika konflikter med den pågående jordbruksdriften och boende i området.

6. Genomförda inventeringar

Möckelnområdets Fågelfauna, Sven G Nilsson, Länsstyrelsen i Kronobergs län 1980.

Våtmarker i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kronobergs län 1987.

Kronobergs Natur, naturvårdsprogram för Kronobergs län, Länsstyrelsen 1989.

Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 1992-95.

Fornminnesinventeringen 1995, Riksantikvarieämbetet.

Malbiotoper i Möckelnområdet, Inventering och provfiske sommaren 2001, Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Inventering av Vedåsa och Ramsås/Åshuvud, naturvärdesutredning och synpunkter på skötsel, Pro Natura, Ola Bengtsson 2002.

B DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARKEN

Skötselåtgärderna syftar till att betesmarker och betad skog skall hävdas på ett sådant sätt att landskapets variation mellan öppna hävdade marker, skogsbyn och slutna trädbestånd kan bibehållas i framtiden. I Åshuvuddelen skall strukturen från ett småskaligt odlingslandskap bevaras. I övrig skog skall trädåldern och andelen död ved, samt andelen löv på sikt öka. Gamla hamlade träd och grova spärrgreniga lövträd skall bevaras. Nya hamlingssträd

skall skapas. Videbuskage utmed stränderna skall tillåtas att finnas kvar och utvecklas till förmån för malen.

1. Bevarandemål för att uppnå gynnsam bevarandestatus

Arealen *hävdad betesmark* skall bibehållas och skötas på ett sådant sätt att hävdgynnade växter och djur kan leva kvar och öka i mängd. Dessa marker skall hållas fria från igenväxningsvegetation.

Arealen *betad skog* skall bibehållas och brynmiljöer med en varierad träd- och buskvegetation skall skapas mot omgivande öppen mark.

Arealen *lövskog* skall på sikt öka genom att vissa barrbestånd successivt avlägsnas och ersätts av ädellövskog eller på fuktig mark av triviallövskog.

Andelen *tall* inom området skall bibehållas eller öka.

Andelen *äldre grova träd* och andelen *död ved* skall på sikt öka i området. Hamlingstraditionen skall föras vidare genom att lämpliga unga lövträd (minst 8 st) på lämpliga platser nyhamlas. Gamla *hamlade träd* skall gynnas så att de blir så gamla som möjligt utan att de restaureringshamlas. Minst 15 gamla hamlade lindar samt minst 15 spärrgreniga ekar som karakteriserar hela området skall gynnas.

Biotoper med lämpliga lek- och uppväxtplatser för *malen* skall bibehållas inom reservatet.

Populationen av *blåsippa* skall öka i området.

2. Generella riktlinjer och åtgärder

Dessa riktlinjer och åtgärder gäller inom alla skötselområden även om de inte återupprepas i varje enskilt skötselområde.

Bete

Hävdade gräsmarker skall vara så väl avbetade vid vegetationsperiodens slut att ingen förna ansamlas från år till år och så att inte någon igenväxning

Datum
2005-12-19Ärendenummer
511-830-03CC

förekommer. Igenväxningsvegetation som ratas av djuren skall röjas bort.

Betesmarken skall fällindelas för att styra betetrycket. Skötselområde 3, 4, 8, 9 och 11 skall prioriteras när det gäller bete. Dessa områden skall betas varje år. Fd åkerytor kan om det är praktiskt genomförbart slås av med slåtterbalk innan de betas. Skötselområde 5, 6, 7, och 10 får betas men måste inte betas. Vid brist på betesdjur kan i första hand område 10 stängslas ifrån.

Betesdjurens eventuella barkgnag skall hållas under uppsikt och i möjligaste mån vidtas åtgärder emot.

Hamling

Hamlingstraditionen skall hållas vid liv genom att unga lämpliga träd i solbelysta lägen nyhamlas och sköts genom kontinuerlig hamling med 2-10 års mellanrum. Gamla hamlade träd skall i de flesta fall inte restaureringshamlas eftersom det har gått så lång tid sedan de senast hamlades.

Avverkningar

Vidkroniga gamla lövträd skall frihuggas så att kronorna blir fria från konkurrerande vegetation. Spärrgreniga ekar och gamla hamlade lindar som står invuxna i lövskogen skall frihuggas på ett varsamt sätt ibland i flera olika etapper. Frihuggning kan ibland ske genom ringbarkning av konkurrerande träd. Plantor av främst lind men även andra lövträdslag skall sparas i den omfattning som behövs för att på sikt trygga förnygringen.

Huvuddelen av ris- och avverkningsrester i samband med gallringsåtgärder i betesmark eller betad skog tas bort omedelbart efter avverkning. Det ris som skall tas bort från området får inte ligga kvar över sommarsäsongen för att undvika reproduktionsfällor för insekter som lever på klenved. En del av röjningsavfallet kan dock lämnas kvar i mindre högar på soliga platser till förmån för svaga populationer av hotade arter som lever på klenare lövträdsgrénar och grov död ved. Rishögarna skall läggas på platser där de inte påverkar blåsippbestånden eller grässvål negativt.

Vid avverkningar och röjningar i de bestånd som inte betas skall en stor del av både grov och klen ved ligga kvar eller vid behov flyttas till lämpliga platser inom reservatet.

Avverkning och gallring bör inte utföras under perioden 14 april till 1 augusti för att inte störa häckande fågel.

Avverkning skall ske på ett sådant sätt att körska-dor i marken minimeras och inga skador tillfogas fornlämningar som är skyddade enligt kulturminnesla-gen(KML).

Invandrande gran som påverkar övriga trädslag nega-tivt skall tas bort.

Mångfalden i trädslagssammansättningen gynnas. Tyngdpunkten läggs dock på lind som är en karaktärs-art i området.

Träd som kan falla över vägar, stigar parkerings-platser, båtplatser, tomter eller rastplatser eller som innebär påtagliga risker för människor får av-verkas. Viss röjning i omedelbar anslutning till ovan nämnda platser får ske när det är önskvärt för platsernas funktion och upplevelse.

Avveckling av granplanteringar

Granplanteringar avvecklas successivt och kommande självföryngring styrs mot lövskog.

Död ved

Inom hela området gäller följande:

Andelen död ved och äldre träd skall på sikt öka. Naturligt uppkommen död ved i form av lågor, torra-kor och grövre grenar skall i stor utsträckning läm-nas kvar på plats. Mängden död ved skall ökas på konstgjord väg på lämpliga platser i reservatet, t.ex. genom tillskapande av högstubbar, ringbark-ning, kvarlämnande av avverkade träd osv.

Död ved

Inom betesområdet gäller även följande:

Huvudparten av stormfällda granar får upparbetas och forslas bort. Stormfällda lövträd som är > 40 cm i brösthöjdsdiameter skall lämnas kvar i reservatet

men får vid behov flyttas till lämplig plats inom reservatet. Grenverket får då skäras ned och stammen kapas om det behövs för att trädet skall kunna flyttas. Stormfällda lövträd som är < 40 cm i brösthöjdsdiameter får vid behov upparbetas och forslas bort. Stormfällda träd som ligger ut över öppna betesytor och stigar skall flyttas alternativt tas ut ur reservatet beroende på grovleken enligt skrivningen ovan. Liggande lövträd som lämnas får avrisas för att minska risken för skador på betesdjur.

3. Detaljbeskrivning av skötselområden samt föreskrifter för skötseln av dessa

Hela området är indelat i skötselområden, som redovisas och betecknas i denna beskrivning och på kartan (bilaga 1).

Skötselområde 1. Vatten (202,46 ha)

Beskrivning: Vattenområde med mindre öar, skär och grund samt vegetationsrika grunda områden inne i vikar. Viktiga miljöer för sjöns fågelliv samt för malen.

Skötselmål: Orört vattenområde som utgör värdefulla miljöer för fåglar och för malen.

Skötselåtgärder: Inga.

Skötselområde 2. Öar(9,3 ha)

Beskrivning: Öarna är bevuxna med blandskog som främst består av tall, gran, asp och björk. Skogen är i genomsnitt 100 år. Lämpliga häckningsbetingelser för många fågelarter.

Skötselmål: Öar som lämnas i stort sätt till fri utveckling med undantag för att låta granen helt ta över. Dessutom får markägarna om de så önskar hålla badplatsen på Granö öppen med hjälp av röjningar.

Skötselåtgärder: Inga med undantag för bortröjning av inträngande smågran. Röjningar för att hålla badplatsen på Granö öppen får ombesörjas av markägarna.

Skötselområde 3. Betad fd åker (2,17 ha)

Beskrivning: 7 små betade fd åkerlyckor som ligger insprängda i lövskogen varav vissa är omgivna av stenmurar. Åkrarna har inte plöjt upp på mycket länge. På vissa åkerytor finns trädbevuxna stenrösen. Åkerytorna slyar igen i kanterna. Längs vissa stenmurar växer stora aspar. Vegetationen domineras av bredbladiga gräs som gynnas av hög kvävehalt i marken. Arter knutna till kvävefattigare gräsmarker såsom gökärt och ängsvädd börjar dock vandra ut från den intilliggande fd ängsmarken.

Skötselmål: Trädfri betesmark alternativt slåttermark, med ängsvegetation som vandrar in från omgivande marker. Rösen med tuktat träd- och buskskikt. Bibehållen fältform enligt ekonomiska kartan från 1940-talet.

Skötselåtgärder: Årligt bete eller slåtter. Om slåtter sker skall ytorna efterbetas. Slyröjning. Gallring och röjning av träd och buskar på stenrösen. De stora asparna i kanten mot stenmurarna lämnas kvar.

Skötselområde 4. Betade åkerholmar (0,23 ha)

Beskrivning: Lövskogsbevuxna holmar omgivna av fd åkrar som numera betas. I träd- och buskskiktet finns bl.a. ek, lind, lönn, hassel och hagtorn. Lindar som hamlats på senare tid förekommer.

Skötselmål: Betade åkerholmar med glest träd- och buskskikt med stor variation i artsammansättningen. Hamlade träd.

Skötselåtgärder: Årligt bete. Gallring, nyhamling av minst 8 träd samt föryngring av hasselbuskar. Underhållshamling av redan hamlade yngre träd. Bärande buskar och träd såsom t.ex hagtorn, vildapel och oxel samt sälj gynnas.

Skötselområde 5 a-b. Betad lövskog (1,08 ha)

Beskrivning: Betad triviallövdominerad skog i 75-årsåldern med inslag av tall och ek på sjösänkingsmark. Grupper av asp förekommer. I fältskiktet finns bl.a. blåbär, skogskovall och harsyra. Både stående och liggande död ved finns. Längs stranden går en stig.

Skötselmål: Lövskog med inslag av tall. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Stig med utblickar mot sjön.

Skötselåtgärder: Bete. Røjningar och gallringar på några punkter längs stigen för att ge utblickar över sjön samtidigt som vackra och säregna träd synliggörs. I övrigt lämnas skogen utan åtgärd med undantag för bortrøjning av inträngande gran.

Skötselområde 6. Betad talldominerad blandskog (0,89 ha)

Beskrivning: Betad 55-årig talldominerad blandskog med inslag av gran, björk, asp och al på sjösänkingsmark. I fältskiktet finns bl.a. blåbär, skogskovall och harsyra. Längs stranden går en stig.

Skötselmål: Betad lövskog med inslag av tall. Trädåldrarna, mängden död ved och lövträdsförekomsten skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Stig med utblickar mot sjön.

Skötselåtgärder: Bete. Avveckling av huvuddelen av granen. Røjningar och gallringar på några punkter längs stigen för att ge utblickar över sjön samtidigt som vackra och säregna träd synliggörs. Viss gallring i löv och tall för att få en lövdominerad skog samt framtidsträd med stora kronor. I övrigt inga åtgärder.

**Skötselområde 7. Betad grandominerad blandskog
(2,67 ha)**

Beskrivning: Betad 90-årig grandominerad blandskog med inslag av ek, tall, björk, asp och al på sjösänkingsmark. Fältskiktet domineras av harsyra, blåbär, ekbräken och ekorrbär. Grova granar med kraftiga grenar långt ned på stammen s.k. "pattagranar" förekommer. Tydlig strandvall. Längs stranden går en stig. Stor andel av granen blåste ner i januariastormen 2005.

I södra delen finns två små sandbukter som används för bad.

Skötselmål: Betad lövskog med inslag av grova s.k. "pattagranar" och tall. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Stig med utblickar mot sjön.

Skötselåtgärder: Bete. Avveckling av huvuddelen av granen. Rójningar och gallringar på några punkter längs stigen för att ge utblickar över sjön samtidigt som vackra och säregna träd synliggörs. Viss gallring i löv och tall för att få framtidsträd med stora kronor.

De två badställena får hållas öppna genom rójning samt stängslas ifrån betesfållorna genom markägarens försorg.

**Skötselområde 8. Betad ekdominerad blandskog
(0,80 ha)**

Beskrivning: Betad, olikåldrig, ekdominerad blandskog med ett stort graninslag. Medelåldern är ca 75 år. I fältskiktet finns bl.a blåbär, ekbräken, harsyra, blåsippa och skogbingel. Grova ekar förekommer. Stor andel av granen blåste ner i januaristormen 2005.

Skötselmål: Betad lövskog. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer.

Skötselåtgärder: Årligt bete. Avveckling av granen. Viss gallring i löv för att få framtidsträd med stora kronor. I övrigt inga åtgärder.

Skötselområde 9. Betad ädellövskog(3,59 ha)

Beskrivning: Betad ekdominerad ädellövskog med inslag av triviallöv på fd ängsmark. Här finns praktiskt taget alla lövträdslag med undantag för bok representerade. I fältskiktet finns bl.a. skogsbingel, ekbräken, blåsippa, storrams och harsyra. Övergångszoner mot de öppna fd åkerytorna. Trädskiktet är mycket heterogent både vad gäller ålder och trädslag. Genomsnittsåldern på träden är ca 80 år. Stora gamla hamlade lindar med kandelaberformade kronor och bitvis ihåliga stammar förekommer. Ibland växer linden i buketter. Många trädbevuxna rösen finns inom området. I norr är landskapet mycket kulligt.

Skötselmål: Betat mosaiklandskap bestående av ädellövskogsdominerade partier, öppna välbetade gräsytor samt brynzoner mellan de öppna och slutna delarna. Trädskiktet skall även framgent vara varierat både med hänsyn till ålder, slutenhet och trädslag. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Minst 10 gamla och vidkroniga lövträd skall bevaras och gynnas. I brynzonerna skall bärande träd och buskar såsom hagtorn, nypon och vildapel mm gynnas.

Skötselåtgärder: Årligt bete. Luckvis gallring i trädskiktet för att skapa och bevara ett mosaikartat bestånd. Arealen öppna gräsytor ökas genom avverkning och röjning i anslutning till angränsande fd åkerytor. Om inte brynzoner med buskar skapas av betesdjuren skall de skapas med hjälp av röjningar och gallringar. Gamla vidkroniga lövträd gynnas genom gallring.

Skötselområde 10. Betad triviallövdominerad blandskog (1,47 ha)

Beskrivning: Betad 65-årig triviallövdominerad blandskog uppkommen på i huvudsak dikad mossmark.

Inslaget av gran är bitvis stort. En del grova tallar finns. I norra delen finns en del gamla och grova ekar och aspar. Mycket död ved förekommer.

Fältskiktet domineras av gräs samt blåbär, harsyra, ekorrbär. Frisk till fuktig mark.

Skötselmål: Lövskogsdominerad blandskog som eventuellt betas. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Gamla och vidkroniga lövträd skall bevaras och gynnas.

Skötselåtgärder: Eventuellt bete. Avveckling av granen. Gamla vidkroniga lövträd gynnas genom gallring. Grov tall sparas.

Skötselområde 11 a-b. Betad björkskog (1,68 ha)

Beskrivning: Betad 60-årig björkskog med inslag av bl.a. ek och lind. Vidkroniga grova lövträd i kanten mot öppnare mark. I vissa delar är markfuktigheten hög. Markvegetationen domineras av bredbladiga gräs, björnmossa, vitmossa, humleblomster, harsyra och smultron.

Skötselmål: Varierat betat lövskogsbestånd. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Variationen i trädslagsfördelningen skall öka så att andelen ädellöv ökar. Gamla och vidkroniga lövträd skall bevaras och gynnas.

Skötselåtgärder: Bete. Gallring för att gynna uppkomsten av ett mer varierat och ädellövskogsdominerat bestånd. På sikt röjning i underväxten så att ett bestånd med många olika lövträdsarter uppkommer. Gamla vidkroniga lövträd främst i kanten mot öppen mark frihuggs försiktigt.

Skötselområde 12. Granplanteringar (8,71 ha)

Beskrivning: Granplanteringar i åldrarna mellan 20 och 60 år. Vissa av planteringarna är omgärdade av

stenmurar. Stora delar blåste ner i januaristormen 2005.

Skötselmål: Lövskog med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved.

Skötselåtgärder: Den nedblåsta granen upparbetas. I övrigt avverkas granen efterhand. Bestånd som ligger nära biologiskt värdefulla lövbestånd eller i områden som är välbesökta av allmänheten avverkas före mer perifert liggande bestånd. Den naturliga föryngringen som uppkommer styrs till att bli lövdominerad. Eventuellt kan aktiva föryngringsåtgärder behövas för att få upp ny skog. Røjningar och gallringar i de nya bestånden utförs för att påskynda skapandet av grov ved. Området får betas.

Skötselområde 13. Barrblandskog (1,43 ha)

Beskrivning: Variationsrik granskogsdominerad barrblandskog med inslag av björk, ek och asp på fuktig till frisk mark. I beståndet finns några gamla, grova tallar. Markvegetationen domineras av vanliga skogsmossor samt blåbärsris. Större delen av beståndet blåste ner i januaristormen 2005.

Skötselmål: Lövskog med litet barrinslag och med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved.

Skötselåtgärder: Den nedblåsta granen upparbetas. Røjningar och gallringar i de nya bestånden utförs för att påskynda skapandet av grov ved. Området får betas.

Skötselområde 14. Ungskog med gran och björk (0,82 ha)

Beskrivning: Ungskog i 20-årsåldern bestående av 80 % gran och 20% björk. Visst inslag av andra lövträd förekommer. I gränsen mot vägen finns äldre granar. Genom området går ett dike.

Skötselmål: Lövskog med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Ädellöv prio-

riteras. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer.

Skötselåtgärder: Avveckling av granen. Rójningar och gallringar i uppkommande bestånd för att påskynda skapandet av grov ved.

Skötselområde 15. Ädellövskog (1,19 ha)

Beskrivning: Höjdparti med 80-årig ädellövskog med inslag av betydligt äldre ekar och hamlade lindar. Buskskikt av främst hassel, lind och en. Jordmånen är mullrik. I området finns stora flyttblock. Fältskiktet är lundartat och typiska arter är blåsippa, ormbär, skogsbingel, vårärt och underviol. Vegetationen är påverkad av diabas i berggrunden.

Skötselmål: Örtrik lundartad ädellövskog med ljus-öppna partier och goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer.

Skötselåtgärder: Försiktig frihuggning av gamla spärrgreniga ekar och gamla hamlade lindar. I övrigt inga åtgärder. Vid behov avverkning av träd som står nära tomtgränserna och på sikt hotar att ramla. Området får betas.

Skötselområde 16. Blandlövskog (1,77 ha)

Beskrivning: 80-årig blandlövskog på fuktig till frisk mark. Trädskiktet utgörs främst av björk, al, asp och ek men även inslag av gran finns. Aspen står ofta gruppvis. I underväxten märks hassel, ask och lind. Fältskiktet domineras av harsyra och ekbräken med inslag av blåbärsris. I området finns stenmurar och två båtplatser med brygga.

Skötselmål: Lövskog med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer.

Skötselåtgärder: Avveckla granen i området. Vid behov avverkning av träd som står nära tomtgränserna, vägar eller båtplatser och på sikt hotar att ramla. Slyröjning får utföras i områdets norra del mellan vägen och tomterna. Området får betas. Båtplatserna och bryggorna får underhållas enligt avtal med förvaltaren.

Skötselområde 17. Ädellövskogsdominerad blandlövskog (4,48 ha)

Beskrivning: Ekskogsdominerat bestånd med inslag av främst björk, lind, asp och gran. Underväxt av bl. a. hassel och gran. Strandvallen är bitvis mycket tydlig. Fältskiktet domineras av blåbärsris och har-syra. I området finns en parkeringsplats och en mindre badplats/rastplats, en stigslunga samt flera båtplatser och bryggor.

Skötselmål: Ädellövskog med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Visst inslag av gran är tillåtet. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Parkeringsplats med informationstavla. Rast/badplats. Stigslunga.

Skötselåtgärder: Röjning och gallring runt parkeringsplatsen och rast/badplatsen samt längs stigarna och vägen. Bortröjning av inträngande smågran. De båtplatser, bryggor eller gångstigar som det finns servitut för eller avtal med förvaltaren för får underhållas. Övriga båtplatser och bryggor skall tas bort.

Skötselområde 18. Hassellund (0,16 ha)

Beskrivning: Hassellund med mycket blåsippor i fältskiktet.

Skötselmål: Hassellund med god blåsippsförekomst och stora upplevelsevärden för besökare.

Skötselåtgärder: Röjningsåtgärder för att gynna blåsippsförekomsten. Föryngring av vissa hasselbuketter

medan andra tillåts bli stora och gamla. Återkommande röjningar längs vägen och parkeringsplatsen.

Skötselområde 19. Ädellövskog (3,81 ha)

Beskrivning: Ädellövskog på rik mulljord. Berggrunden utgörs av diabas som på flera ställen reser sig i ryggar och berget går i dagen. Stora block och branter förekommer. Området har tidigare varit ängsmark. Trädskiktet utgörs dels av gamla spärrgreniga ekar och gamla tidigare hamlade lindar med kandelaformade kronor och dels av en yngre trädgeneration bestående av ek, lind, ask, alm, lönn, björk mm. Skogen är mycket variationsrik både med avseende på artsammansättning, struktur och ålder. Fältskiktet är lundartat och typiska arter är blåsippa, ormbär, skogsbingel, vårärt och underviol. Området är tillsammans med hassellunden i skötselområde 18 känt i trakten för den stora förekomsten blåsippor som pga igenväxningen minskat på senare år.

Skötselmål: Örtrik lundartad ädellövskog med ljusöppna partier och goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Minst 15 gamla f.d. hamlade lindar samt minst 7 spärrgreniga ekar som karakteriserar hela området skall gynnas. Trädålderna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Goda förhållanden för blåsippa främst i östra delarna av området som är mest frekventerade av besökare.

Skötselåtgärder: Avverkning kring de gamla hamlade lindarna och stora spärrgreniga ekar. Försiktig luckvis utglesning av trädskiktet. Låt mycket av virket ligga kvar men flytta det till lämpliga platser. Eventuell invandrande gran tas bort. Röjning längs vägen.

Skötselområde 20. Lövskog (4,91 ha)

Beskrivning: Blandlövskog bestående av främst björk, al, asp men med inslag av ek och gran på frisk och fuktig mark. Fältskiktet domineras av blåbärsris.

Skötsel mål: Lövskog med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer.

Skötselåtgärder: Inga med undantag för bortröjning av inträngande smågran.

Skötselområde 21. Hygge (2,24 ha)

Beskrivning: Hygge med bitvis kraftig gräsväxt.

Skötsel mål: Lövskog med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved.

Skötselåtgärder: Den naturliga föryngringen som uppkommer styrs till att bli lövdominerad. Eventuellt kan aktiva föryngringsåtgärder behövas för att få upp träd i partier med stark gräsväxt. Röjningar och gallringar i de nya bestånden utförs för att påskynda skapandet av grov ved.

Skötselområde 22. Igenväxande åkerytor i kombination med f.d.slåtterytor (6,08 ha)

Beskrivning: Lövskog som vuxit upp på små fd åkerytor omgivna av slåtterängspartier. Skogen är mycket mångformig både med avseende på trädslagssammansättningen och åldrar. Mycket asp, hassel och björk kommer. I de fuktigare delarna dominerar björken. Markförhållandena varierar när det gäller fuktighet och topografi. I området finns många odlingsrösen och en del hamlade träd. Fältskiktet utgörs av bredbladiga gräs, skogsbingel, humleblomster och blåsippor. På åkerytorna finns det mycket älggräs och fräken. Ibland saknas fältskikt. Åkrarna brukades fram till någon gång på 1950-60-talet.

Skötsel mål: Ädellövskogsdominerat bestånd med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Vacker infart till reservatet.

Skötselåtgärder: Försiktiga röjningar och gallringar för att gynna ädla lövträd och för att få fram huvudstammar. Röjning längs vägen så att vackra, särregna, hamlade och blommande träd samt odlingsrösen och åkerkonturer framhävs och insynen i området blir bättre. Gläntor kan skapas.

Skötselområde 23. Blandskog (2,89 ha)

Beskrivning: Blandskog bestående av tall, gran, triviallöv, ädellöv. Åldersblandningen är stor. Markvegetationen domineras av vanliga skogsmossor, blåbärsris och harsyra.

Skötselmål: Blandskog med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer.

Skötselåtgärder: Inga med undantag för bortröjning av inträngande smågran.

Skötselområde 24. Ädellövskog (3,17 ha)

Beskrivning: Ädellövskog som domineras av ek med inslag av björk, asp, ask, lind, gran mm. Skogen är olikåldrig. Området är stenigt och innehåller blöta partier. Markvegetationen utgörs av vanliga skogsmossor, harsyra, blåsippor samt inslag av stensöta och blåbärsris. I det delområde som ligger i reservatets nordostligaste del finns en fornlämning som utgörs av ett gravröse med älvkvarnsförekomster på flera stenblock.

Skötselmål: Ädellövdominerad skog med goda förhållanden för arter knutna till gamla lövträd och död ved. Trädåldrarna samt mängden död ved skall på sikt öka för att gynna arter som är knutna till dessa livsmiljöer. Synlig fornlämning.

Skötselåtgärder: Granen avvecklas. Försiktig röjning i lövföryngringen för att skapa livskraftiga stammar. Röjning för att synliggöra fornlämningen. Nedblåsta lövträd får vid behov flyttas inom området.

C ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET

Inom reservatet skall friluftslivets intressen tillgodoses i den utsträckning det är förenligt med pågående jordbruksdrift och i den mån det är förenligt med kravet på ostördhet och med hänsyn till boende i området.

Reservatet bör skyltas från den allmänna vägen 124. I anslutning till den befintliga p-platsen i områdets centrala del skall information finnas om reservatet. Här skall också en enklare rastplats anordnas. Två markerade stigar anordnas, en på Ramsabackarna i områdets centrala del och en på Åshuvud. Båda stigarna skall anordnas på ett sådant sätt att störningskänsliga områden undviks och konflikter med jordbruksdrift och boende i området minimeras, samtidigt som representativa och instruktiva delar av reservatet därigenom blir tillgängliga. I möjligaste mån utnyttjas befintliga stigar. Stigsträckningen bestäms i samråd med markägarna.

D UTMÄRKNING OCH INFORMATION

Reservatsgränsen skall märkas ut enligt Svensk standard (SIS 03 15 22) vilket innebär att gränsmärken målas på träd och på stolpar som slås ned i marken. Gränsmärkena skall placeras så att man kan se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark skall i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjas en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av reservatsförvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller markägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar.

E DOKUMENTATION AV GENOMFÖRDA SKÖTSELÅTGÄRDER

Utförda åtgärder skall varje år dokumenteras genom att ange:

- skötselområde,
- utförd åtgärd,
- åtgärdens syfte,
- tidsåtgång och utförare,

- år och månad för åtgärdens utförande.

Effekten av åtgärden skall dessutom följas upp med regelbunden notering och fotografering.

F UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL OCH BEVARANDESTATUS

Uppföljning av bevarandemål och bevarandestatus bör ske genom en mer noggrann dokumentation av de enskilda skötselområdenas utveckling. Detta görs lämpligen med 10 års intervall.

Lämplig uppföljning är:

- Inventering av arealen hävdad betesmark, betad skog och lövskog.
- Inventering av andelen tall.
- Inventering av blåsippsförekomsten.
- Inventering av hamlade träd.
- Fotodokumentation från fasta punkter i olika skötselområden.
- Inventering av trädskiktet med avseende på trädslagsfördelning och åldersstruktur samt uppskattning av dödvedsförekomsten. Befintligt inventeringsmaterial i SVEFAS värderingsunderlag används som grund.
- Återkommande och uppföljningsbara inventeringar av rödlistade arter inom olika artgrupper.
- Återkommande och uppföljningsbara fågelinventeringar.

Uppföljningen skall sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

G INVENTERINGAR

För att dokumentera utgångsläget och möjliggöra uppföljning av bevarandestatus, bevarandemål och skötselområden bör uppföljningsbara artinventeringar med avseende på olika artgrupper göra t.ex. lavar, svampar, mossor och kärlväxter göras.

H SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Sammanfattning av skötselåtgärder inom reservatet.

Skötsel- område	Åtgärd	Prioritet 1-3
3,4,8,9, 11	Årligt bete eller slåtter och efterbete	1
4	Gallring, nyhamling av träd, föryngring av hasselbuketter samt underhållshamling	1
6,7,8,10 14,16, 24	Avveckling av gran	1
3	Slyröjning på fd åkerytor, gallring på stenrosen	1
9,10,11	Vidkroniga lövträd röjs fram	1
9	Luckvis gallring, återskapande av öppna gräsytor, brynzoner skapas	1
17	Röjning runt parkeringsplats, rastplats, stig och väg	1
18	Röjning, föryngring av hasselbuketter	1
24	Röjning	1
12	Avveckling av granplanteringar	1-3
11	Gallring	2
15,19	Frihuggning av spärrgreniga ekar och gamla hamlade lindar	2
5,6,7	Röjning på några punkter längs stigen	2
5,6,7	Årligt bete	2
10	Årligt bete	3
21,22	Röjning, gallring	3

I REVIDERING AV SKÖTSELPLAN

En översyn av skötselplanen bör göras inom 15 år för att bedöma behovet av en revidering av planen. Revi-

deringen berör i första hand riktlinjer och åtgärder.

**J ANSVAR FÖR SKÖTSEL, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING
AV SKÖTSELMÅL, BEVARANDEMÅL OCH BEVARANDESTATUS**

Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för förvaltningen av naturreservat i länet. Länsstyrelsen har i reservatsbeslutet utsett Skogsvårdsstyrelsen Jönköping-Kronoberg till förvaltare av reservatet i enlighet med 21 § FOM (1998:1252) till miljöbalken. Förvaltaren har därmed ansvaret för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan.

Förvaltaren ansvarar dessutom för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder, samt uppföljning av skötsel mål. Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för uppföljning av reservatets syfte, bevarandemål och bevarandestatus.

Punkten B 3 i reservatsbeslutet skall tolkas så att fastighetsägaren har rätt och möjlighet att utföra de skötselåtgärder som framgår av fastställd skötselplan under förutsättning att det sker i samråd med förvaltaren. Om fastighetsägaren inte själv vill eller inte har möjlighet att utföra åtgärderna är det förvaltaren som ansvarar för att skötselåtgärder enligt fastställd skötselplan utförs. Vid skötselåtgärder där gagnvirke avverkas och virket skall tas bort ifrån området, tillfaller eventuella nettointäkter reservatsförvaltaren för användning vid skötsel av naturreservat i länet. (Förutsätter att överenskommelse om detta träffats i avtal om intrångsersättning.)